

**Evaluatieverslag over het vangnetmechanisme van de detailhandelsprijzen
voor gas en elektriciteit met betrekking tot het jaar 2014**

*In het kader van de verlenging van het
mechanisme ingevoerd bij de wet van 8 januari 2012 tot wijziging
van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en
de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten
en andere door middel van leidingen*

April 2015

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Hervormingen in verband met de gas- en elektriciteitsmarkt	2
2.1	Instelling van het vangnetmechanisme	2
2.2	Maatregelen ter bevordering van de concurrentie	3
3	Effect op het verloop van de energieprijzen en de inflatie	5
3.1	Keuze van de criteria voor het vaststellen van de indexeringsparameters	5
3.2	Verloop van de energiecomponent	8
3.3	Vergelijking van het verloop van de energiecomponent volgens de oude en de nieuwe parameters	10
3.4	Bijdragen van de energiecomponenten aan de inflatie in België	12
3.5	Bijdragen van de consumptieprijzen van gas en elektriciteit tot het inflatieverschil met de buurlanden.....	13
3.6	Vergelijking van de prijzen in niveau	16
4	Conclusies	18

Lijst van grafieken

Grafiek 1 –	Verloop van het marktaandeel, per gewest, van de elektriciteits- en gasleveranciers op de residentiële markt (aandeel in het totaal aantal toegangspunten op de distributienetten).....	4
Grafiek 2 –	Componenten van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit die worden beïnvloed door de maatregelen en het vangnetmechanisme.....	5
Grafiek 3 –	Verloop van de energienoteringen (veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar)	6
Grafiek 4 –	Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten van variabele-prijscontracten (veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar ¹).....	9
Grafiek 5 –	Verloop van de energiecomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters ¹ (prijs per kWh, exclusief btw)	10
Grafiek 6 –	Bijdrage van de energiecomponenten van de variabeleprijscontracten tot de totale inflatie (in procentpunt).....	12
Grafiek 7 –	Consumptieprijzen van gas en elektriciteit ¹ (veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar)	14
Grafiek 8 –	Bijdrage van de voornaamste componenten tot het inflatieverschil ¹ (in procentpunt)	15
Grafiek 9 –	Verloop van de elektriciteitsprijzen aangerekend aan de huishoudens in België en in de drie buurlanden (in €/kWh)	16
Grafiek 10 –	Verloop van de aardgasprijzen aangerekend aan de huishoudens in België en in de drie buurlanden (in €/kWh)	17

1 Inleiding

Dit jaarlijkse evaluatieverslag met betrekking tot het jaar 2014 sluit aan bij de verlenging van het vangnetmechanisme die reeds werd aangekondigd in het Regeerakkoord van 9 oktober 2014. Daarin neemt de Regering "*akte van het rapport van de Nationale Bank en de CREG over het vangnetmechanisme voor de energieprijzen. Ze zal het initiatief nemen om het huidig mechanisme voorlopig te verlengen met één jaar. Het wordt uiterlijk op 31 december 2017 beëindigd.*"

Het koninklijk besluit van 19 december 2014 tot verlenging van het mechanisme heeft omwille van de rechtszekerheid bepaald dat dit mechanisme wordt verlengd met een nieuwe periode van drie jaar, namelijk tot 31 december 2017, tenzij het in overeenstemming met de wet moet worden opgeheven. In deze context wordt hier een jaarlijks evaluatieverslag met betrekking tot het jaar 2014 voorgesteld, in de wetenschap dat "*ten laatste drie maanden vóór 31 december 2015, stellen de commissie en de Nationale Bank van België een evaluatierapport op over het mechanisme ... sinds zijn inwerkingtreding*".¹

Dit evaluatieverslag bouwt voort op het jaarlijkse evaluatieverslag dat werd gepubliceerd in maart 2014² en op het eerste evaluatieverslag dat werd gepubliceerd in juni 2014.³ De wetgever heeft immers bepaald dat de NBB en de federale regulator (Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas – CREG) een monitoring dienen uit te brengen in de vorm van een jaarverslag⁴. De rol van de NBB werd nadien meer bepaald omschreven als "*een opdracht die erin bestaat om het vangnetmechanisme te monitoren en te evalueren, zodat ze onder andere de impact kan evalueren van dit mechanisme op de volatiliteit van de energieprijzen en hun impact op de inflatie*".

Net als voor de vorige verslagen, en ook al zijn er inmiddels nieuwe prijswaarnemingen beschikbaar, dient vooraf te worden opgemerkt dat behoedzaamheid geboden is bij de beoordeling van de effecten van de invoering van het vangnetmechanisme op de inflatie. Een gebrek aan nauwkeurige gegevens verhindert immers dat een onderscheid kan worden gemaakt tussen de respectieve effecten (i) van het mechanisme als dusdanig, (ii) van de toegenomen concurrentie op de detailhandelsmarkten voor gas en elektriciteit en (iii) van het prijsverloop van de energetische grondstoffen.

¹ Koninklijk besluit van 19 december 2014 "tot verlenging van het mechanisme ingesteld door artikel 20bis van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en ingesteld door artikel 15/10bis van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen".

Cf.: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=14-12-30&numac=2014011641

² Nationale Bank van België, *Jaarlijks evaluatieverslag over het vangnetmechanisme van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit*, maart 2014.

Te raadplegen op: <http://www.nbb.be/doc/ts/publications/vangnet.pdf>.

³ Nationale Bank van België, *Evaluatieverslag over het vangnetmechanisme van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit*, juni 2014.

Te raadplegen op: <http://www.nbb.be/doc/ts/publications/vangnetjuni2014.pdf>

⁴ Cf. CREG, Verslag (Z)150507-CDC-1416 over de monitoring van mogelijke marktverstoringen in het kader van het vangnetmechanisme, mei 2015.

Te raadplegen op: <http://www.creg.info/pdf/Diversen/Z1416NL.pdf>

2.

2 Hervormingen in verband met de gas- en elektriciteitsmarkt

De verschillende hervormingen met betrekking tot de gas- en elektriciteitsmarkten, alsook de juridische context die erop van toepassing is, worden nader beschreven in de respectieve verslagen van de twee instellingen⁵. In het onderstaand kader is beknopt de inhoud van de opeenvolgende wettelijke bepalingen ter zake opgenomen.

Wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet op elektriciteit en gas	Zet de Europese richtlijnen van het "derde energiepakket" om in Belgisch recht. Inwerkingtreding gepland op de eerste dag van het kwartaal dat volgt op dat van de publicatie van de wet in het Belgisch Staatsblad (d.w.z. het tweede kwartaal van 2012).
Wet van 25 augustus 2012 houdende diverse bepalingen inzake energie (II)	Omschrijft nauwkeurig de rol van de Bank als een opdracht van monitoring en evaluatie van het vangnetmechanisme, zodat ze met name de invloed van dit mechanisme op de volatiliteit van de energieprijzen alsook hun invloed op de inflatie kan evalueren.
Wet van 29 maart 2012 tot wijziging van die van 8 januari 2012	Keurt het principe goed van driemaandelijks indexeringen op basis van een exhaustieve lijst van criteria die worden aanvaard als indexeringsparameters, onder toezicht van de CREG. In afwachting van deze lijst wordt een periode van bevrozing van de indexeringen tot de stijging van de variabele energieprijzen ingesteld tussen 1 april en 31 december 2012.
1 augustus 2012	De CREG maakt haar voorstel van lijst openbaar.
Koninklijk besluit van 21 december 2012	Bepaalt de exhaustieve lijst voor een inwerkingtreding op 1 april 2013. De facto, toepassing door alle leveranciers vanaf 1 januari 2013.
Regeerakkoord van 9 oktober 2014	Akkoord over een verlenging van het huidige mechanisme, voorlopig voor een jaar. Het mechanisme zal uiterlijk op 31 december 2017 worden opgeheven.
Koninklijk besluit van 19 december 2014	Omwille van de rechtszekerheid is voorzien in een verlenging van het mechanisme met een nieuwe periode van drie jaar, tenzij het in overeenstemming met de wet moet worden opgeheven. Tevens stellen de CREG en de NBB, ten laatste drie maanden vóór 31 december 2015, een evaluatieverslag op over het mechanisme sinds zijn inwerkingtreding.

2.1 INSTELLING VAN HET VANGNETMECHANISME

Om de gevolgen van de volatiliteit van de consumptieprijzen voor gas en elektriciteit onder controle te houden, heeft de regering bij de wet van 8 januari 2012 verschillende maatregelen genomen, die de Europese richtlijnen betreffende het 'derde energiepakket' in Belgisch recht omzetten, onder meer wat de bescherming van de consumenten en de sociale cohesie betreft.

⁵ CREG (2014), Verslag (Z)140327-CDC-1318 over de monitoring van mogelijke marktversturende effecten in het kader van het vangnetmechanisme ingevoerd via artikel 20bis, §§1 tot 5 van de elektriciteitswet en artikel 15/10bis, §§1 tot 5 van de gaswet, maart.

Te raadplegen op: <http://www.creg.info/pdf/Diversen/Z1318NL.pdf>

CREG (2014), Rapport (RA)140626-CDC-1341 over "het vangnetmechanisme ingevoerd via artikel 20bis, §§1 tot 5 van de elektriciteitswet en artikel 15/10bis, §§1 tot 5 van de gaswet", juni.

Te raadplegen op: <http://www.creg.info/pdf/Diversen/RA1341NL.pdf>

Bij deze wet wordt een toezicht, door de CREG, ingevoerd op de aanpassingen van de variabele energieprijzen voor de levering van gas en elektriciteit aan de huishoudelijke afnemers (en kleine professionele afnemers).⁶ Voor deze contracten bepaalt de wet dat het aantal indexeringen wordt beperkt tot vier per jaar, namelijk aan het begin van elk kwartaal, terwijl de leveranciers hun tarieven voordien iedere maand konden aanpassen.⁷ Voorts moet de leverancier de regulator op de hoogte brengen van elke stijging van de variabele energieprijz als gevolg van een wijziging van de tariefformule, die de leverancier overigens dient te motiveren. De commissie oordeelt dan of de motivering van de stijging gerechtvaardigd is, onder meer op basis van *'een permanente vergelijking van de energiecomponent met het gemiddelde in de zone Noordwest-Europa'*. Zo niet onderhandelen de regulator en de desbetreffende leverancier om een akkoord over de prijs te sluiten. Impliciet betekent dit dat het niveau van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit in België moet worden teruggebracht tot het gemiddelde prijspeil in de zone 'Central Western Europe' (CWE = België, Nederland, Frankrijk en Duitsland).

In de praktijk ging de invoering van het vangnet gepaard met een beperking, voor de leveranciers, van de keuze aan indexeringsparameters die ze kunnen hanteren in de tariefformules voor de huishoudelijke en kleine professionele eindafnemers. Zo bepaalde de regulator dat een einde moest worden gemaakt aan de koppeling met de prijzen van aardolieproducten en brandstoffen, en dat de tarieven uitsluitend geïndexeerd mogen worden aan de hand van de beursnoteringen van de CWE-markt voor gas en elektriciteit. De door de leveranciers gehanteerde parameters dienen sinds het tweede kwartaal van 2013 aan die criteria te voldoen.

2.2 MAATREGELEN TER BEVORDERING VAN DE CONCURRENTIE

De wet van 8 januari 2012 bevat verschillende bepalingen ter bevordering van de concurrentie op het vlak van facturatie en communicatie met de consumenten. Bijgevolg werd in oktober 2013 ook het akkoord over 'De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt' aangepast. De gas- en elektriciteitsleveranciers verbonden zich ertoe de verbrekingsvergoedingen op te heffen, de

⁶ De maatregel beoogt in de eerste plaats een monitoring van de prijzen van de variabeleprijscontracten die worden aangeboden aan residentiële afnemers. Toch stellen de leveranciers ook heel wat dergelijke contracten voor aan kleine professionele afnemers waarvan het jaarlijkse verbruiksniveau vergelijkbaar is. Deze laatste afnemers genieten aldus voor hun energieaankopen impliciet van bepalingen die gunstig zijn voor het kostenconcurrentievermogen.

Het zij opgemerkt dat voor de grotere professionele afnemers is voorzien in de instelling van een energienorm, volgens nog te bepalen regels, maar wel zodanig dat de verschillende componenten van de energiekosten niet hoger uitvallen in België dan in de buurlanden, dit om ook het concurrentievermogen van deze ondernemingen te vrijwaren.

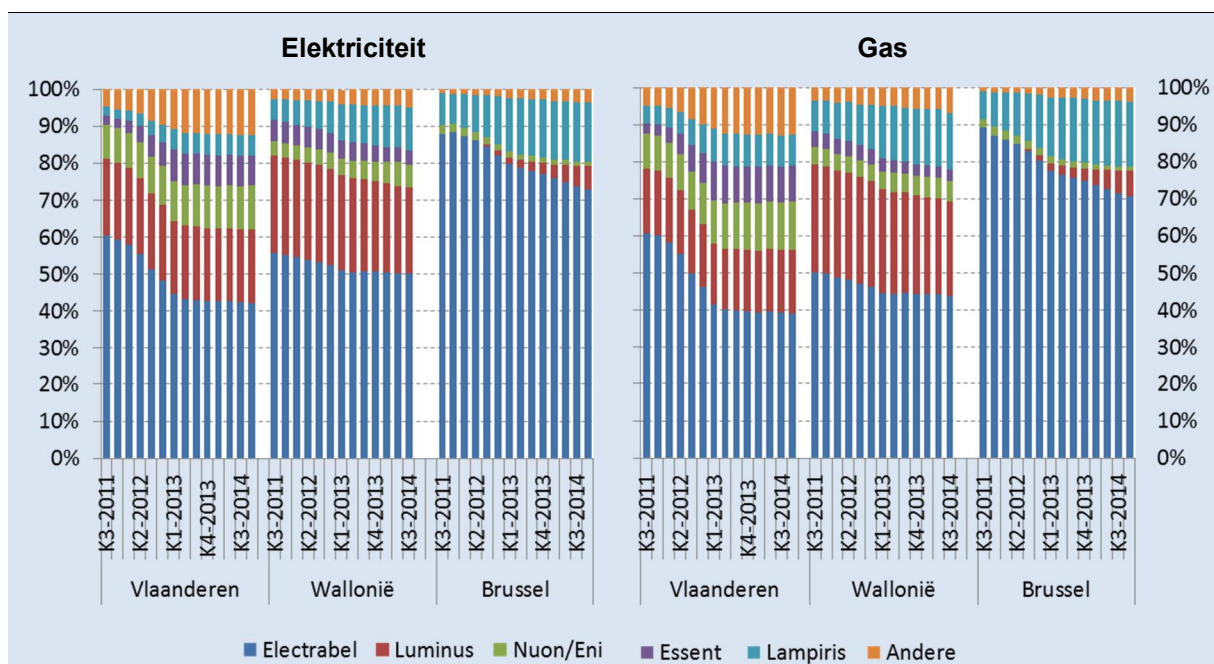
⁷ Voor de leveranciers is het indexeringsprincipe handig, omdat een deel van het prijsrisico automatisch wordt afgewenteld op de klant zonder verdere kennisgeving. In overeenstemming met artikel 74 van de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming is het immers verboden *"in overeenkomsten van bepaalde duur te bepalen dat de prijs van de producten wordt vastgelegd op het ogenblik van levering, dan wel de onderneming toe te laten eenzijdig de prijs te verhogen of de voorwaarden ten nadele van de consument te wijzigen op basis van elementen die enkel afhangen van haar wil, zelfs indien op dat ogenblik de consument de mogelijkheid wordt geboden om de overeenkomst te beëindigen. Zijn echter geoorloofd en geldig: de bedingen van prijsindexering, voor zover deze niet onwettig zijn en de wijze waarop de prijzen worden aangepast expliciet beschreven is in de overeenkomst."*

leesbaarheid van hun facturen te verbeteren en de klanten aan het einde van hun overeenkomst informatie te verschaffen over de voordeligste contracten die ze aanbieden.

De regering heeft eveneens initiatieven genomen om de consumenten ertoe aan te sporen actief op zoek te gaan naar prijsverschillen tussen leveranciers. Dit heeft geleid tot aanzienlijke wijzigingen in de marktaandelen van de leveranciers, ten voordele van diegenen met het meest concurrerende aanbod, met een effect op de inflatie tot gevolg. Zo heeft een toenemend aantal Belgische huishoudens besloten van contract en/of van energieleverancier te veranderen, met een significante herverdeling van de marktaandelen tussen de verschillende leveranciers tot gevolg.

In 2014 heeft de uitstroom van klanten bij de historische leverancier van gas en elektriciteit zich gestabiliseerd in Vlaanderen en Wallonië, en is er druk van EDF-Luminus in Brussel⁸. Deze ontwikkeling is toe te schrijven aan de maatregelen voor de activering van de concurrentie en aan het verlies aan prijsconcurrentie van de variabelenprijcontracten van de historische leverancier tijdens de periode van bevroering en tenuitvoerlegging van het vangnetmechanisme.

Grafiek 1 – Verloop van het marktaandeel, per gewest, van de elektriciteits- en gasleveranciers op de residentiële markt
(aandeel in het totaal aantal toegangspunten op de distributienetten)

Bronnen: VREG, CWaPE, BRUGEL.

Kwartaalgegevens: situatie tijdens de laatste maand van het kwartaal (K3-14 = 09/2014).

⁸ Opvallend is de intrede van Luminus op de Brusselse residentiële markt, een segment waarop deze in de twee andere gewesten nochtans reeds aanwezige operator tijdens de bevroeringsperiode actief werd, terwijl hij reeds aanwezig was in het Brussels professionele segment.

Er zij op gewezen dat de gereguleerde transport- en distributiekosten, alsook de toeslagen, belastingen en btw niet onder deze maatregelen vallen, maar toch het verloop van de consumptieprijsindex (CPI) met betrekking tot gas en elektriciteit beïnvloeden.

Grafiek 2 – Componenten van de detailhandelsprijzen voor gas en elektriciteit die worden beïnvloed door de maatregelen en het vangnetmechanisme

		<u>Gas</u>	<u>Elektriciteit</u>
Groothandelsprijzen voor energie (gas/elektriciteit)		TTF HUB	Endex Belpex CWE
Vaste eenheidsprijs (kosten + marge)	Geïndexeerde eenheidsprijs (kosten + marge)	a TTF + b a HUB + b	a Endex+ b a Belpex + b a CWE + b
Jaarlijks abonnement (kosten + marge)		Mag niet worden geïndexeerd De concurrentie beïnvloedt het niveau	
Aandeel van variabeelprijscontracten vs vasteprijscontracten		De concurrentie beïnvloedt de weggingen	
Transportkosten – gereguleerd op federaal niveau <i>(inclusief de kosten van de federale verplichtingen tot openbare dienstverlening ten laste van de transmissienetbeheerders (TNB) – bv. terugkoop van groenestroomcertificaten en certificaten voor warmtekrachtkoppelingen, strategische reserve)</i>		Tarief Fluxys	Tarief Elia
Distributiekosten – gereguleerd op gewestelijk niveau <i>(inclusief de kosten van de gewestelijke verplichtingen tot openbare dienstverlening ten laste van de distributienetbeheerders (DNB) – bv. budgetmeters, beschermde klanten)</i>		Tarieven DNB	Tarieven DNB
Toeslagen, belastingen en btw		Gewestelijk & federaal	

3 Effect op het verloop van de energieprijzen en de inflatie

De volatiliteit van de (aanbevolen en) gehanteerde parameters vormt een element dat op de inflatie een effect sorteert met een intensiteit die wordt beïnvloed door, enerzijds, de coëfficiënten van elke indexeringsformule en, anderzijds, het concurrentieverloop op deze markten, en meer bepaald de veranderingen in de marktaandelen van de leveranciers. Die marktaandelen worden overigens gebruikt bij de berekening van de index van de consumptieprijzen.

3.1 KEUZE VAN DE CRITERIA VOOR HET VASTSTELLEN VAN DE INDEXERINGSPARAMETERS

Zowel de beursnoteringen voor gas als die voor elektriciteit werden in 2014 gekenmerkt door een sterke volatiliteit. De jaar-op-jaarverandering van de TTF⁹ is immers tot -36% gezakt in augustus, tegen de achtergrond van een goed bevoorradde Europese gasmarkt en de aanhoudende prijsdaling sinds het begin van het jaar. Vervolgens is de gasprijs opnieuw gestegen, al bleef hij onder het niveau van een jaar voordien, als gevolg van de toegenomen spanningen door de crisis in Oekraïne. Tijdens het laatste kwartaal is de prijsstijging vertraagd, een weerspiegeling van de ontspanning op het geopolitieke toneel, een zacht begin van de winter 2014-15 en de instorting van de aardolieprijs.

⁹ Title Transfer Facility (TTF): virtuele marktplaats, uitibaat door Gasunie Transport Services, de beheerder van het gastransportnet in Nederland.

Grafiek 3 – Verloop van de energienoteringen

(veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar)

Bronnen: Belpex, EDF Luminus, Thomson Reuters Datastream.

De beursnotering van elektriciteit zette begin 2014 haar daling op jaarbasis voort, als gevolg van een zacht einde van de winter 2013-14 en een gunstige Europese bevoorrading in hernieuwbare elektriciteit en elektriciteit uit kerncentrales, en bereikte een afname tot -20 % in maart 2014 (nadat de prijs van elektriciteit in maart 2013 een stijging van de gasprijzen had ondergaan aan het einde van de strenge winter 2012-13). Met de eind maart aangekondigde onbeschikbaarheid van de kerncentrales van Doel 3 en Tihange 2, is het prijsverloop snel omgebogen tot een stijging met +12 % in juni 2014 (waarbij het aankondigingseffect werd gecombineerd met een vroegere stijging van de elektriciteitsprijzen in 2014 in vergelijking met dezelfde periode in 2013, toen onder invloed van lage kolenprijzen). De onbeschikbaarheid van Doel 4 begin augustus heeft de stijging versterkt tot 26 % in september, toen de maximumprijs werd bereikt.

Op zich zou een indexering die enkel op de gas- en elektriciteitsnoteringen berust en niet langer wordt berekend aan de hand van de aardolieprijzen, niet leiden tot een vermindering van de volatiliteit van de consumptieprijzen van die producten. Hoewel deze noteringen, zoals die van andere grondstoffen, door talrijke factoren worden beïnvloed (geopolitieke, economische, seizoensgebonden, meteorologische of toevallige factoren als gevolg van menselijke en/of materiële wisselvalligheden), kan hun volatiliteit immers worden versterkt: omdat het via een netwerk verloopt, is het transport van gas en elektriciteit ingewikkelder, duurder en minder soepel dan dat van aardolie en aardolieproducten. Dit geldt ook voor de opslag ervan, die voor elektriciteit zelfs zo goed als

onmogelijk is, waardoor iedere evenwichtsverstoring in de bevoorrading van de markt, ook om redenen van onbeschikbaarheid van productie- en/of transportinfrastructuren, een zwaardere impact heeft op de noteringen. Anderzijds zijn die markten minder gemondialiseerd en zijn de transactievolumes er geringer. Ten slotte, door het principe van een automatische driemaandelijke indexering te handhaven, zou de volatiliteit in België groter blijven dan in de buurlanden, waar de prijzen minder vaak¹⁰ en niet gelijktijdig worden aangepast (Nederland en Duitsland), of de prijsherzieningen zelfs worden gecontroleerd door de Staat (Frankrijk)¹¹.

Een ander element dat de volatiliteit beïnvloedt, is de tariefformule zelf, of meer bepaald elke tariefformule naar rato van haar marktaandeel. Zoals in de vorige verslagen werd beschreven, had dit een aanmerkelijke invloed in 2012, toen de 'activering' van de marktdynamiek door diverse overheidsinitiatieven de consumenten ertoe aanzette voor goedkopere leveranciers te kiezen, met een aanzienlijke weerslag op de inflatie (-0,15 procentpunt op de HICP). Deze substitutie kwam toen tot stand via tariefformules die in hun formule en parameters vergelijkbaar waren met die welke voortaan van toepassing zijn, ten nadele van de – duurdere – formules met verwijzing naar de aardolie- en/of kolenprijzen.

In de huidige context waar alle tariefformules naar één of andere notering van gas en elektriciteit¹² verwijzen, worden de tarieven gedifferentieerd op het niveau van coëfficiënt a en constante b: de te betalen eenheidsprijs per molecule/elektron wordt weergegeven door de formule $a \times \text{Prijs} + b$.

¹⁰ Voor een overzicht van de situatie in het buitenland, zie Swartenbroekx C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

Te raadplegen op: http://www.nbb.be/doc/ts/publications/EconomicReview/2010/ecotijdIII2010_H3.pdf

¹¹ In Frankrijk werd in 2013 een nieuw kader voor het vaststellen van de tarieven ingesteld voor "de gereguleerde verkoopprijzen van aardgas" dat wordt geleverd via het openbare distributienet van GDF Suez (dat ongeveer 83 % van de verkoop via het distributienet in dat land uitmaakt). De gereguleerde verkoopprijzen van aardgas ongerekend belastingen in openbare distributie van GDF Suez worden bepaald aan de hand van een tariefformule die de totale kosten van bevoorrading met aardgas en de som van de niet-bevoorradingskosten weerspiegelt. Het verloop van de term die de kosten van de aardgasbevoorrading weerspiegelt, hangt af van: de wisselkoers van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro, de in euro omgerekende prijzen van een reeks aardolieproducten op de binnenlandse markt (stookolie met een zwavelgehalte van 0,1%, zware stookolie met een laag zwavelgehalte en Brent-olie per vat) en de prijs van het TTF-termijncontract (Nederland) op maand- en kwartaalbasis voor aardgas. Wat deze bevoorradingskosten betreft, wijzigt de leverancier elke maand de barema's van zijn tarieven, en dit zowel opwaarts als neerwaarts, onder het toezicht van de regulator. De niet-bevoorradingskosten worden eens per jaar herzien bij ministerieel besluit. De tariefformule werd in juli 2014 herzien, en voorziet in een indexering op de marktprijzen voor gas naar rato van 60 % (tegen 46 % in de voorgaande versie) en in de verwijzing naar de prijs van het TTF-termijncontract op jaarbasis. Residentiële afnemers hebben de keuze tussen een aanbod tegen deze gereguleerde verkoopprijs en de marktaanbiedingen (voorgesteld door de historische leverancier en de alternatieve leveranciers), hetzij tegen een prijs geïndexeerd op de gereguleerde verkoopprijs, hetzij tegen een vaste prijs los van de gereguleerde verkoopprijs.

¹² De verschillende leveranciers die actief zijn op de markt van de residentiële klanten, maken in hun variabeelprijscontracten gebruik van de noteringen afkomstig van verschillende groothandelsmarkten (Duitsland, Frankrijk, Nederland en België) gepubliceerd door de European Energy Exchange (EEX), Powernext, Endex, Belpex voor elektriciteit, en van de HUB- en TTF-noteringen voor gas, met levering op verschillende termijnen (maandelijks, driemaandelijks, jaarlijks). Deze noteringen worden gevolgd en gecontroleerd door de regulator (cf. <http://www.creg.be/nl/evolprix.html>).

Er zij opgemerkt dat een wijziging in de formule een weerslag heeft op het veranderingspercentage van de prijzen tijdens het volgende jaar: ofwel verandert het absolute niveau bij een wijziging van de constante los van het verloop van de prijs op de beurs, ofwel de verhouding tot de prijs bij een aanpassing van de coëfficiënt a . In zijn opeenvolgende verslagen van 'Overzicht en evolutie van de elektriciteits- en gasprijzen voor residentiële klanten en kmo's' vermeldt de regulator dat verschillende leveranciers nieuwe variabele productversies aanbieden. Ze omvatten een verhoging van de constante, zonder dat sprake is van een motivatieprocedure zoals vermeld in de wet van 8 januari 2012 die het mechanisme invoerde, omdat de nieuwe versie uitsluitend bestemd is voor nieuwe klanten. Dit scenario kan zich mogelijk herhalen, aangezien bijna alle contracten van bepaalde duur zijn (van 1 tot 3 jaar). In absolute zin heeft dit (op termijn) een weerslag op de inflatie naar rato van de (nieuwe) desbetreffende contracten, waarbij het effect op de prijsindex eventueel wordt getemperd door de concurrentie ten voordele van andere, minder duur gebleven contracten (met ongewijzigde formule).

Wat de individuele consument en zijn vermogen om in te spelen op de concurrentie betreft, maakt deze ontwikkeling het hem niet meer mogelijk om desgevallend de tariefaanbiedingen van het moment te vergelijken met de prijs die van toepassing is op zijn lopende contract. Wanneer zijn contract niet meer wordt aangeboden en slapend is, kan de consument het niet meer vergelijken met de resultaten van de verschillende prijssimulatoren, waarin uitsluitend de prijzen van de nog aangeboden contracten worden getoond.

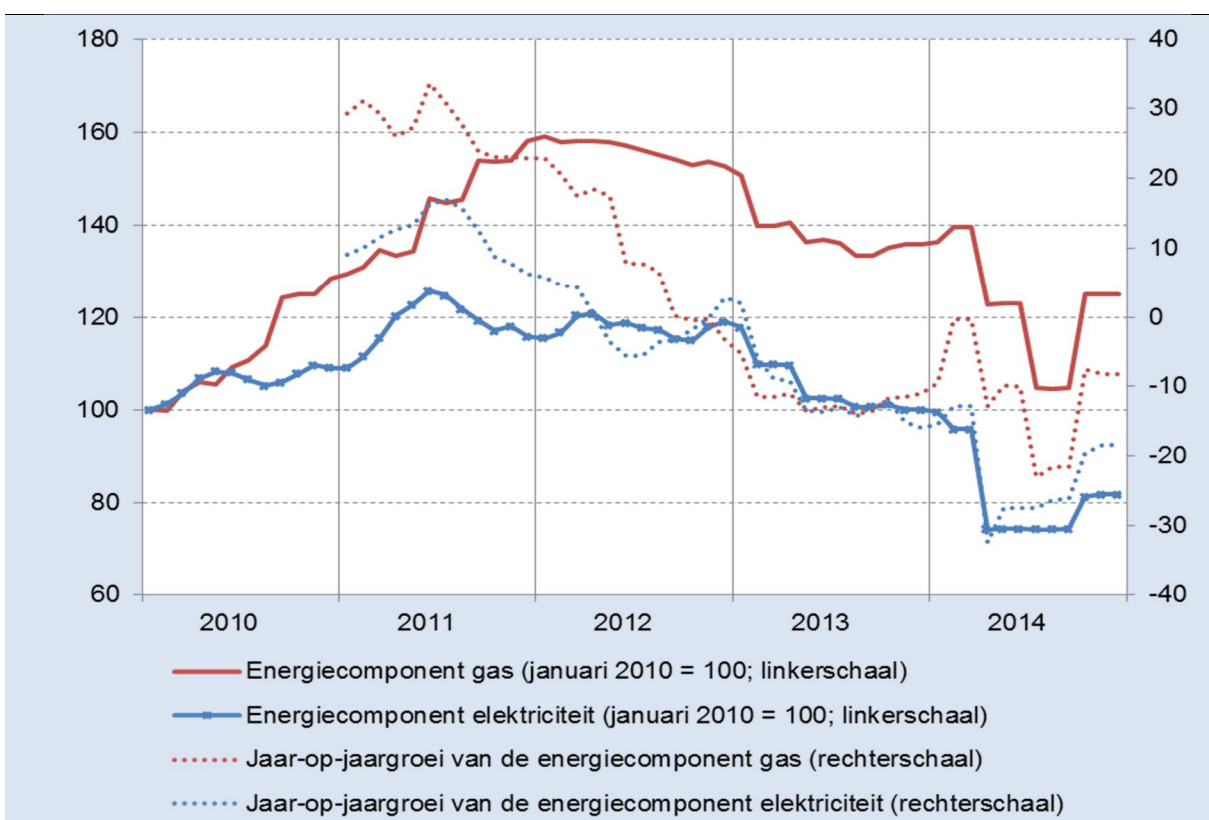
3.2 VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT¹³

Op basis van de consumptieprijsindex (CPI) voor gas en elektriciteit is het momenteel niet mogelijk om de energiecomponent af te zonderen, via dewelke de concurrentie tussen de energieleveranciers speelt. De index wordt berekend door de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie op basis van een gemiddelde totale prijs van een jaarlijks contract voor de levering van elektriciteit en gas, gewogen aan de hand van de marktaandelen per gewest en per combinatie van leverancier, netbeheerder en consumptieprofiel. Maar de energiecomponent, kan wel worden afgezonderd van de andere onderdelen van de consumptieprijs, namelijk de distributietarieven en de diverse toeslagen, aan de hand van de onderliggende gegevens van de indicatoren die het Prijzenobservatorium van het INR sinds 2011 opmaakt betreffende de gemiddelde gas- en elektriciteitsfactuur voor de consument.

¹³ Dit gedeelte van de analyse is gebaseerd op de gegevens van de indicatoren die het Prijzenobservatorium van het Instituut voor de Nationale Rekeningen heeft uitgewerkt met betrekking tot de gemiddelde factuur van gas en elektriciteit voor de consument (zie voor een beschrijving van de methodologie: INR – Prijzenobservatorium (2011), 'Box: Uitwerking van een indicator voor de gemiddelde elektriciteits- en gasfactuur van de consument' *Jaarverslag 2011*, 21-23).

Zo heeft de sterke daling van de energiecomponenten van de variabeleprijscontracten voor gas en elektriciteit die werd opgetekend in 2013 (met gemiddeld respectievelijk 12 en 11 %) zich voortgezet in 2014, maar om verschillende redenen. Ter herinnering: in januari 2013 besloten de voornaamste leveranciers de nieuwe indexeringsparameters toe te passen vanaf de stopzetting van de bevrozing en niet te wachten tot de officiële inwerkingtreding van die parameters op 1 april. In de context van een toegenomen concurrentie stonden ze bij die gelegenheid belangrijke tariefverlagingen toe en conformeerden ze zich meer aan de formules van de leveranciers (de 'nieuwkomers') die hun indexering al baseerden op de beursnoteringen, met belangrijke tariefverlagingen tot gevolg. Bijgevolg daalde het prijsniveau in 2013 zowel voor de actieve consumenten als voor de passieve verbruikers, die hun tarieven (afgestemd op de nieuwe parameters) zagen afnemen zonder van leverancier te veranderen.

Grafiek 4 – Groeitempo op jaarbasis van de energiecomponenten van variabele-prijscontracten
(veranderingspercentages t.o.v.. de overeenstemmende maand van het voorgaande jaar¹)

Bron: INR – Prijzenobservatorium.

¹ Met een maand vertraging, conform de methodologie van de prijsindex tot februari 2014.

In 2014 werd logischerwijze in het eerste kwartaal een basiseffect opgetekend in het verloop van de energiecomponenten op jaarbasis, vooral voor gas, waarvan de energiecomponent in het eerste kwartaal is toegenomen als gevolg van de gestegen indexeringsparameters. Zo evolueerde het verloop op jaarbasis van de energiecomponent van gas van -11 % in december 2013 naar -0,3 % in februari en maart 2014. Het verloop op jaarbasis is gedurende de rest van het jaar negatief gebleven,

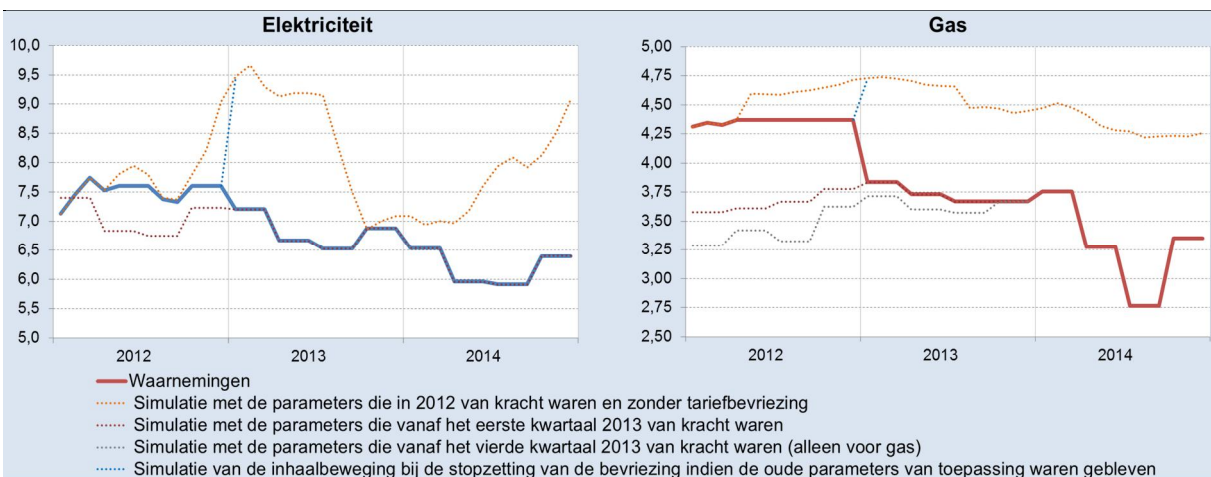
wat het verloop van de gasnotering op de gasmarkt weerspiegelt, met een lichte opleving in het vierde kwartaal, waardoor de gemiddelde daling op jaarbasis beperkt bleef tot 11 %. Voor elektriciteit liep de energiegcomponent in het eerste kwartaal 2014 nog met -15 % terug, wat te verklaren is door de daling van de parameters van de belangrijkste leveranciers, terwijl de stijging van die parameters in het laatste kwartaal van 2013 werd gecompenseerd door het substitutie-effect ten gunste van voordeligere leveranciers en contracten. Het latere verloop op de elektriciteitsmarkten is vergelijkbaar met dat van de gasmarkten, maar de regering heeft, in het kader van het Pact voor het concurrentievermogen en de werkgelegenheid van december 2013, besloten het btw-tarief op elektriciteit voor particulieren vanaf april 2014 te verlagen van 21 naar 6 %. De daling op jaarbasis beliep 30 % in de twee volgende kwartalen, en 20 % in het vierde kwartaal.

3.3 VERGELIJKING VAN HET VERLOOP VAN DE ENERGIECOMPONENT VOLGENS DE OUDE EN DE NIEUWE PARAMETERS

Het is eveneens mogelijk te ramen hoe de energiegcomponent van het voornaamste variabele tarief van de historische leverancier zich zou ontwikkelen indien de oude parameters nog steeds van kracht waren.

Zoals kan worden geconstateerd in Grafiek 5, zou het verloop voor gas in 2014 vergelijkbaar zijn geweest met de effectieve waarnemingen, met een lichte stijging in het eerste kwartaal en vervolgens een meer uitgesproken afname van de component in april. Deze afname vloeit voort uit de daling van de beursnoteringen voor gas, terwijl de vroeger gebruikte parameter, die gekoppeld is aan de prijs van stookolie, in april 2014 ook gedaald zou zijn. De daling volgens de oude parameters zou evenwel geringer zijn geweest, en de prijs per kWh gas zou ruimschoots hoger zijn gebleven dan de effectieve prijs volgens de nieuwe parameters, die echter tot een grotere volatiliteit hebben geleid dan de oude parameters.

Grafiek 5 – Verloop van de energiegcomponent van het standaardtarief van de historische leverancier met de oude en de nieuwe parameters¹
(prijs per kWh, exclusief btw)

Bron: INR – Prijzenobservatorium.

¹ Ongerekend de vaste vergoeding en de bijdrage voor groene energie en warmtekrachtkoppeling.

Voor elektriciteit, waarvan de prijs tijdens de eerste twee kwartalen van 2014 is gedaald door het verloop van de nieuwe parameter (notering op de elektriciteitsmarkt), zou het verloop verschillend zijn geweest indien de oude parameters nog van toepassing waren. De prijs per kWh zou immers slechts in beperkte mate geschommeld hebben tussen oktober 2013 en april 2014, waarna hij fors zou zijn gestegen in mei en juni 2014, met name omdat – met vertraging – rekening wordt gehouden met de beschikbaarheid van het Belgische nucleaire park (opgetekend tijdens het kwartaal dat de leveringsmaand met een maand voorafgaat). Bij onbeschikbaarheid wordt de nucleaire productie, volgens de rangorde van inschakeling van de centrales (of *merit order*¹⁴), gecompenseerd door productie op basis van centrales op gas, maar tegen een hogere kostprijs, wat tot uiting komt in de vroeger gebruikte Nc-formule. Zo heeft de stijging van de oude parameter Nc in april en september 2014 te maken met het onverwachte stilleggen van de twee centrales Doel 3 en Tihange 2 eind maart 2014, en van Doel 4 in augustus 2014. Uiteindelijk was de aan de hand van de oude parameters berekende prijs in 2013 en 2014 heel wat volatieler en kwam hij op een hoger peil uit dan de werkelijk opgetekende prijs.

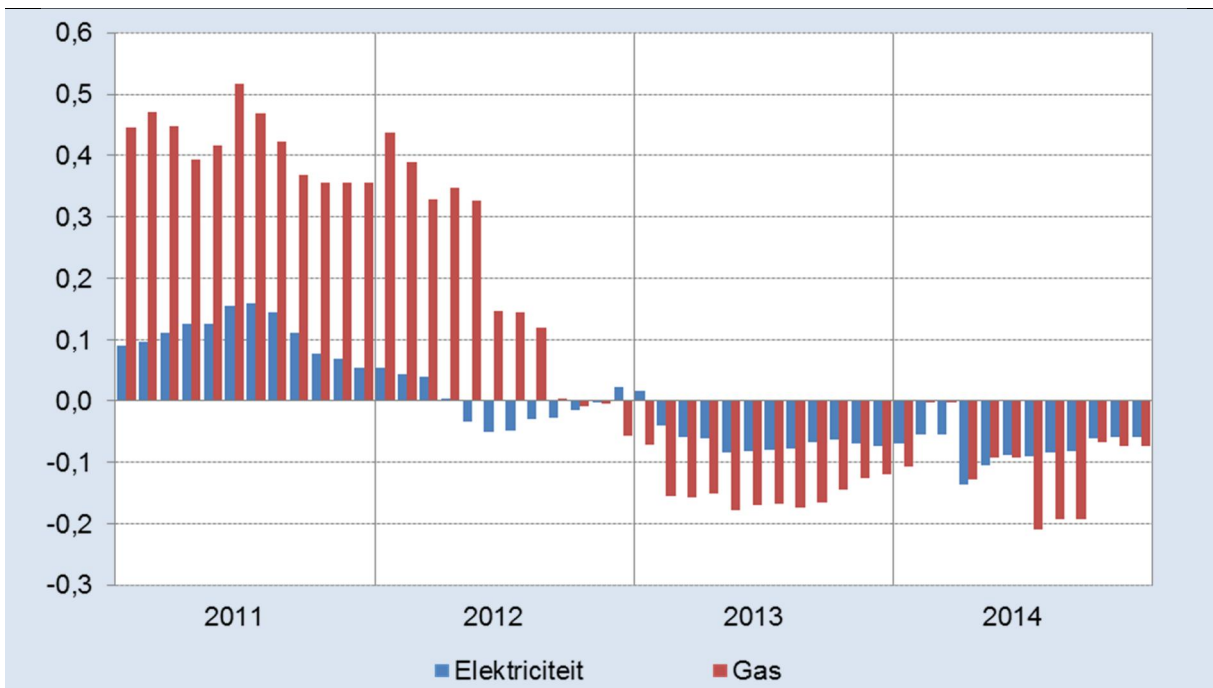
De energiecomponent van het belangrijkste variabele tarief van de historische leverancier onderging zowel voor gas als voor elektriciteit een neerwaarts effect als gevolg van de goedkeuring van de nieuwe indexeringsformules. Daarentegen vertoont het effect op de volatiliteit een contrasterend verloop, aangezien de volatiliteit voor elektriciteit groter zou zijn geweest volgens de oude parameters, vooral wegens de ongebruikelijke onbeschikbaarheid van het Belgische nucleaire park. Voor gas, daarentegen, lijken de gegevens erop te wijzen dat de nieuwe parameters een stijging van de volatiliteit met zich hebben gebracht.

¹⁴ Het principe van '*merit order*' houdt in dat achtereenvolgens een beroep wordt gedaan op de verschillende productie-eenheden voor elektriciteit volgens hun economische prioriteit, dat wil zeggen op basis van hun stijgende marginale kosten, met die beperking evenwel dat de nucleaire productie een basisproductie is en dat het beroep op intermitterende productie-eenheden (zonne- en windenergie) niet plausibel (noch toereikend) is, ook al zijn de marginale kosten daarvan geringer.

3.4 BIJDRAGEN VAN DE ENERGIECOMPONENTEN AAN DE INFLATIE IN BELGIË

Nadat de energiecomponent van gas sterk had bijgedragen tot de vertraging van de inflatie in België in 2013, werd deze bijdrage vrijwel nihil in februari 2014. Tijdens die maand verdween het effect van de forse dalingen van januari 2013, die vanaf februari 2013 een weerslag hadden op de prijsindex.¹⁵ Daarna bleef de negatieve bijdrage van de energiecomponent van gas aan de inflatie gekenmerkt door de forse daling van de indexeringsparameters, voortaan volgens een driemaandelijks profiel.

Grafiek 6 – Bijdrage van de energiecomponenten van de variabeleprijscontracten tot de totale inflatie
(in procentpunt)

Bronnen: INR – Prijzenobservatorium, NBB.

Het basiseffect, dat zijn oorsprong vindt in de verlagingen in januari 2013, heeft meegespeeld in de bijdrage van de energiecomponent van elektriciteit aan de totale inflatie, aangezien de nieuwe dalingen die sindsdien zijn opgetreden, in eerste instantie gekoppeld waren aan het neerwaartse verloop op jaarbasis van de beursnoteringen voor elektriciteit die worden gebruikt in de indexeringsformules. Dit verloop werd vanaf het tweede kwartaal nog versterkt door de btw-daling op elektriciteit van 21 naar 6 %, waardoor de bijdrage negatief is gebleven, ondanks een herstel van de elektriciteitsnoteringen tijdens de tweede helft van 2014.

¹⁵ Tot januari 2014 werden de prijzen van gas en elektriciteit voor het Vlaamse en het Waalse Gewest met een maand vertraging opgenomen in de prijsindex.

Ter herinnering: tot 2011 droegen de opwaartse veranderingen van de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten, en in het bijzonder die voor gas¹⁶, bij tot de hoge inflatie in België, met name wegens het stelsel van maandelijks indexering van de tarieven dat van toepassing was in alle door de leveranciers voorgestelde variabeleprijcontracten¹⁷. Dit effect bleek minder groot vanaf 2012, door de bevrozing van de tarieven. In 2013 werden de bijdragen van de energiecomponenten negatief door de invoering, door alle leveranciers, van de door de regulator aanbevolen parameters. In 2014 zijn deze bijdragen negatief gebleven als gevolg van de verdere daling op jaarbasis van de waarde van de gasparameters, terwijl voor elektriciteit de btw-daling eveneens bepalend is geweest. Zo is de som van de bijdragen van de energiecomponenten van gas en elektriciteit gedaald van gemiddeld +0,5 procentpunt in 2011 naar -0,2 procentpunt in 2013 en 2014.

3.5 BIJDRAGEN VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN VAN GAS EN ELEKTRICITEIT TOT HET INFLATIEVERSCHIL MET DE BUURLANDEN

Wat de vergelijking van de consumptieprijzen van gas en elektriciteit als dusdanig met die van de buurlanden betreft, volstaat het detailniveau van de beschikbare gegevens niet om de energiecomponent af te zonderen van de andere onderdelen van de consumptieprijs van gas en elektriciteit, namelijk de transport- en distributiekosten en de toeslagen en belastingen.

Al met al zijn de ontwikkelingen van de gas- en elektriciteitsprijzen in België en de drie buurlanden in 2014 sterk naar elkaar toe gegroeid en hebben ze in ruime mate bijgedragen aan het terugdringen van het inflatieverschil.

Het effect van de sinds april in België toegepaste btw-daling voor elektriciteit buiten beschouwing gelaten, kan worden vastgesteld dat het negatieve verloop op jaarbasis van de consumptieprijs van elektriciteit in de eerste helft van het jaar aanhield, dat wil zeggen na het verdwijnen van de invloed van de door verscheidene leveranciers in januari 2013 toegekende tariefverlagingen, en dit ondanks de stijging van de transporttarieven in januari 2014 (+3,5 % op jaarbasis). Tevens wordt een gemiddelde daling van de vaste tarieven vastgesteld. Het verloop tijdens de tweede jaarhelft weerspiegelt dat van de indexeringsparameters die gekoppeld zijn aan de noteringen voor elektriciteit op de internationale beurzen. De distributietarieven, waarvan de vaststelling sinds 1 juli 2014 onder de bevoegdheid van de gewestelijke regulatoren valt, zijn onveranderd gebleven, terwijl de door de CREG goedgekeurde vierjaarlijkse tarieven werden verlengd tot eind 2014. Over het hele jaar zouden de consumptieprijzen van elektriciteit, indien de btw onveranderd was gebleven in België, nauwelijks met 1,5 % zijn gedaald. De beslissing van de regering heeft de consumptieprijsindex voor elektriciteit

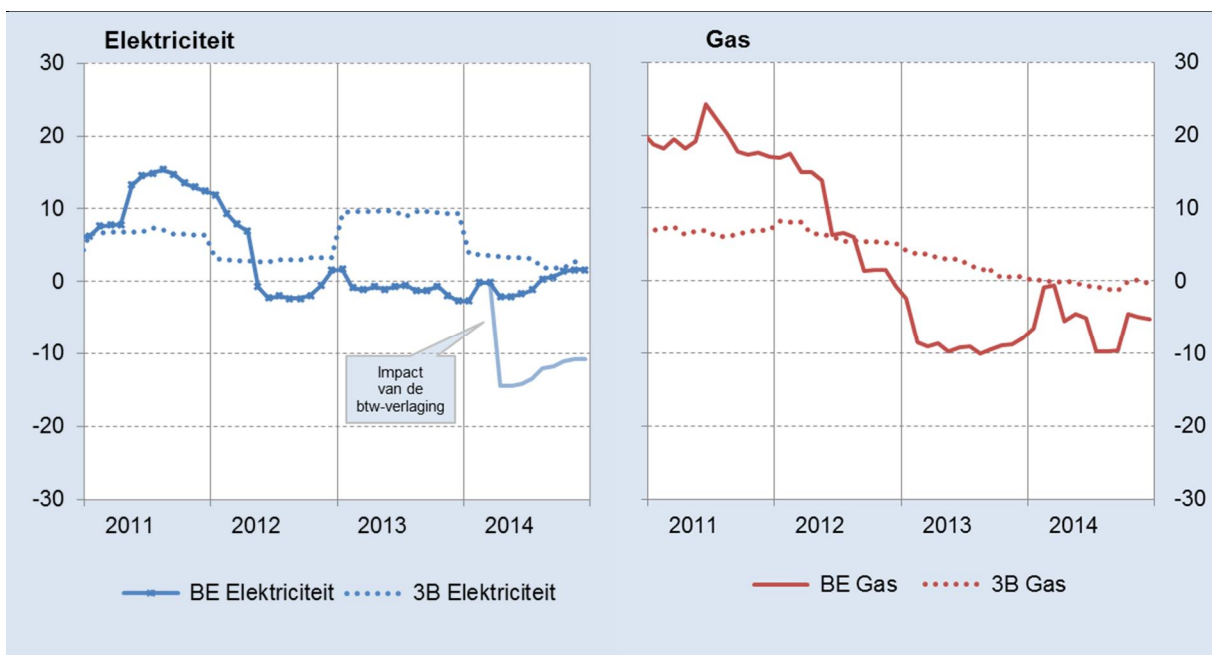
¹⁶ De bijdrage van de energiecomponent van de variabele contracten voor elektriciteit tot de inflatie is kleiner dan die voor gas, met name wegens het geringere gewicht ervan in de consumptiekorf. Dat is het gevolg van de transporttarieven, die in het geval van elektriciteit een belangrijker gedeelte van de consumptieprijs vertegenwoordigen. Bovendien is het aantal vasteprijcontracten groter voor elektriciteit.

¹⁷ Zie ook in dat verband: Swartenbroekx C. (2010), 'Gevolgen van de liberalisering voor het vaststellen van de detailhandelsprijzen voor gas in België', Economisch Tijdschrift, 43-77, december.

in 2014 de facto met 9,6 % verlaagd. In de buurlanden, daarentegen, zijn de elektriciteitstarieven gemiddeld 2,9 % duurder geworden in 2014, wat niettemin een gevoelige vertraging inhoudt ten opzichte van de stijging met meer dan 9 % die in 2013 gemiddeld werd opgetekend in die landen. Die stijging werd toen voornamelijk beïnvloed door de stijging van de tarieven in Duitsland, als gevolg van de verhoging van de belastingen en toeslagen om de steun aan elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen te financieren. De kosten die verbonden zijn aan de steunregelingen, worden er overigens grotendeels gedragen door de residentiële klanten en de kleine professionele afnemers, terwijl de Duitse grote industrie er deels van is vrijgesteld via vrijstellingen van toeslagen en/of kortingen op de transporttarieven.

De Belgische consumptieprijsindex van gas ging, als gevolg van het basiseffect dat zijn oorsprong vindt in de forse verlagingen van januari 2013, tussen januari en februari 2014 van -6,6 % naar -0,8 %. Vervolgens is het negatieve verloop opnieuw versterkt in het tweede en derde kwartaal, door de daling van de indexeringsparameters voor gas (omwille van redenen die reeds werden uiteengezet in deel 3.1). De distributietarieven zijn slechts in zeer geringe mate veranderd, net als de toeslagen en belastingen (compensatie van de verlaging van de toeslag voor beschermde klanten begin 2014 door de verhoging van de federale bijdrage in september). Al met al wordt zijn verloop in ruime mate gekenmerkt door de energiecomponent, en laat hij een gemiddelde daling op jaarbasis van 5,6 % optekenen. In de buurlanden is het gemiddelde verloop op jaarbasis, met -0,4 %, nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Grafiek 7 – Consumptieprijsen van gas en elektriciteit¹
(veranderingspercentages t.o.v. de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar)

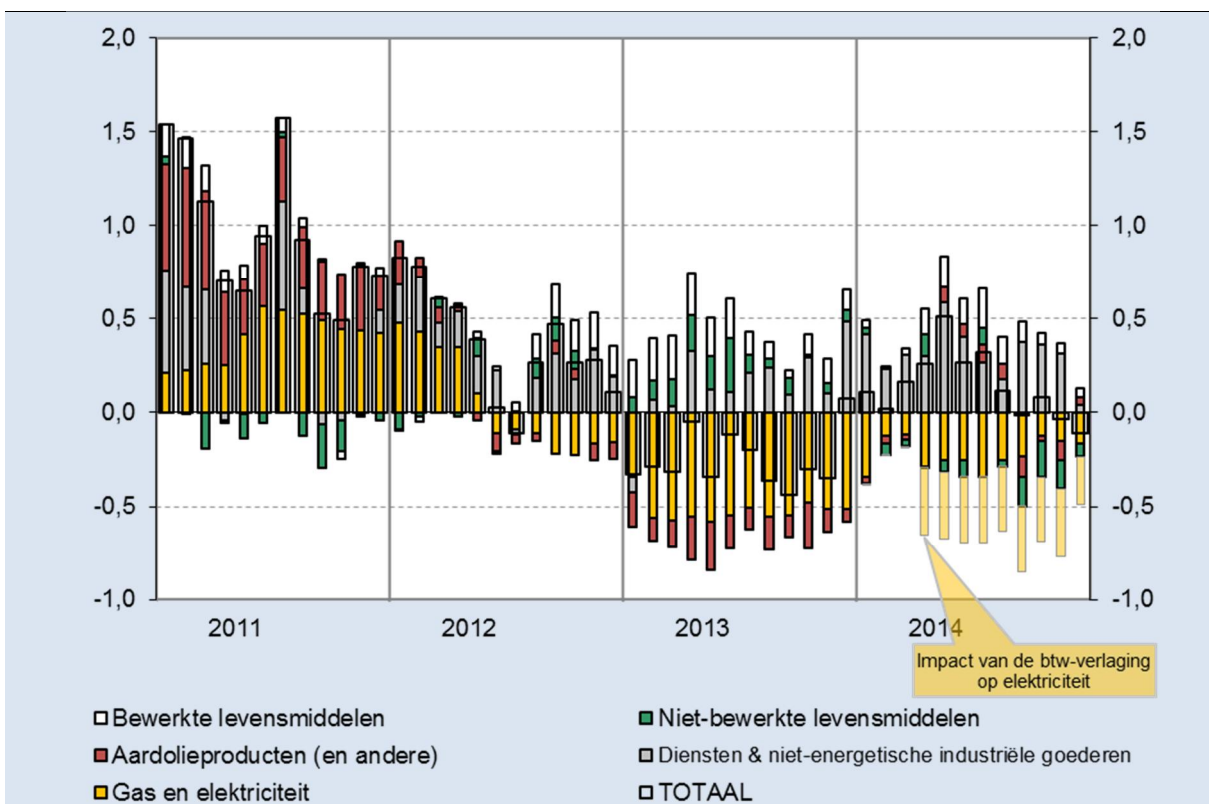

Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

¹ Ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België.

Hoewel de ontwikkelingen, in vergelijking met 2013, naar elkaar toegroeiden, blijft het verloop in België negatief, zodat de gas- en elektriciteitsprijzen in 2014 nog steeds gunstig bijdroegen tot het inflatieverschil met de buurlanden.

Grafiek 8 – Bijdrage van de voornaamste componenten tot het inflatieverschil¹
(in procentpunt)

Bronnen: EC, Thomson Reuters Datastream.

¹ Ongerekend het effect van de btw-verlaging op elektriciteit in België.

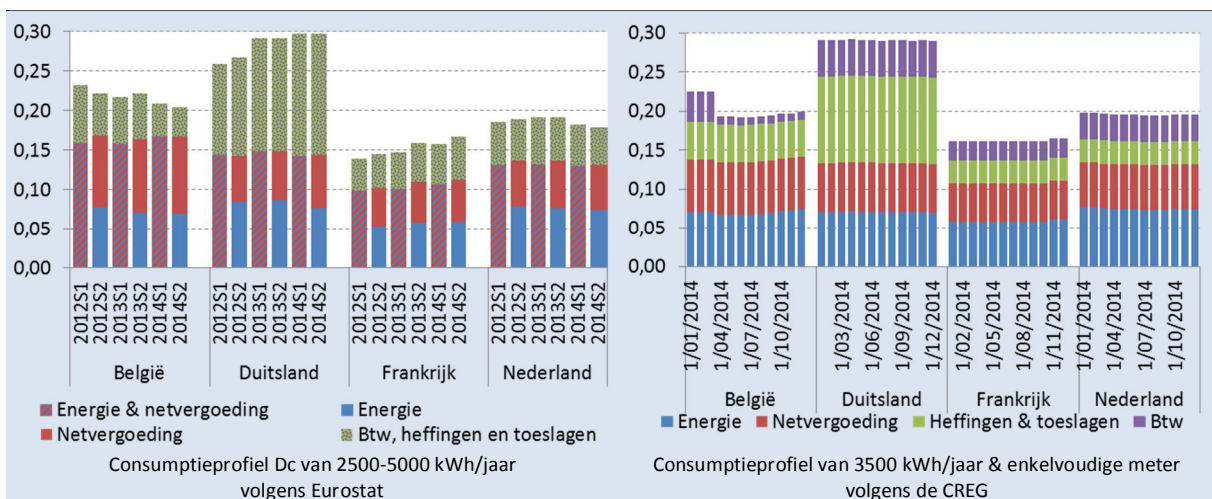
In februari 2014, toen het effect van de forse tariefverlagingen van januari 2013 was uitgewerkt, nam de gunstige bijdrage van gas en elektriciteit tot het inflatieverschil met de buurlanden af tot 0,1 procentpunt, terwijl die componenten in 2013 nog met 0,5 procentpunt hadden bijgedragen tot het gunstige inflatieverschil ten opzichte van de buurlanden, dat in totaal 0,3 procentpunt beliep. De gunstige bijdrage van gas en elektriciteit is verder versterkt in de loop van het tweede en derde kwartaal, zelfs wanneer het effect van de btw-verlaging op elektriciteit buiten beschouwing wordt gelaten. Voornamelijk het verloop van de gasnoteringen heeft dit verloop gekenmerkt. De gunstige bijdrage van gas en elektriciteit tot het inflatieverschil bedroeg aldus 0,2 procentpunt in 2014 als de btw-verlaging op elektriciteit buiten beschouwing wordt gelaten, en 0,5 punt indien met die maatregel rekening wordt gehouden.

3.6 VERGELIJKING VAN DE PRIJZEN IN NIVEAU

Een laatste vergelijking betreft het niveau van de aan de huishoudens in België en in de buurlanden gefactureerde prijzen op basis van, enerzijds, halfjaarlijkse gegevens van Eurostat, en, anderzijds, gegevens die maandelijks door de CREG worden opgetekend en verzameld in het kader van haar monitoring van het vangnet. Aan de hand van de vergelijking van de niveaus en van hun verloop in de tijd kunnen een aantal bevindingen op basis van de gehanteerde partiële onderverdelingen worden genuanceerd, ook al zijn de gehanteerde methodologieën verschillend.¹⁸

Wat het niveau van de elektriciteitsprijzen in België betreft, blijkt dat de verlaging van de energiecomponent die door het vangnetmechanisme en de maatregelen voor de activering van de concurrentie in de hand wordt gewerkt, enigszins werd gecompenseerd door de stijging van de netkosten. Toch is het niveauverschil ten opzichte van de in Frankrijk en Nederland gehanteerde prijzen afgenomen, waarbij de convergentie toe te schrijven is aan zowel de btw-verlaging in België als de stijging van de energiekosten in die landen. Inzake hun samenstelling worden de Belgische prijzen gekenmerkt door hoge netkosten, terwijl de toeslagen voor de steun aan elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen in Duitsland 156 % van de energiekosten uitmaken. De Franse consument profiteert van de concurrentiepositie van het kernenergiepark, terwijl de geringe belastingen op de Nederlandse prijzen veeleer hebben gezorgd voor een gunstig prijsniveau voor de consument.

Grafiek 9 – Verloop van de elektriciteitsprijzen aangerekend aan de huishoudens in België en in de drie buurlanden (in €/kWh)

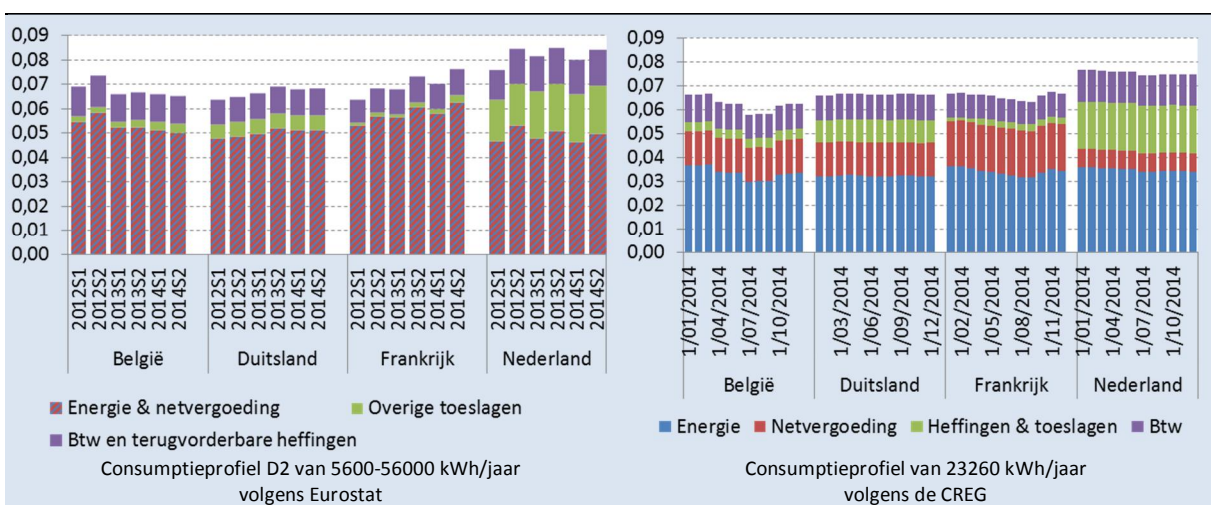

Bronnen: Eurostat en CREG.

¹⁸ De gegevens van Eurostat worden op vrijwillige basis verzameld, en hebben betrekking op het halfjaarlijkse gemiddelde van de door de huishoudens betaalde prijzen. De door de CREG aangeleverde gegevens zijn gebaseerd op een representatieve selectie van producten zoals ze aan de eindafnemer worden gefactureerd. Het gaat om een gewogen gemiddelde van de energieprijzen van het standaardaanbod van de standaardleverancier in een bepaalde regio, van het beste aanbod in dezelfde regio als dat van de standaardleverancier, en van een concurrerend aanbod van de tweede leverancier op de markt. Voor een objectieve vergelijking tussen de landen wordt elke subcomponent van de prijs voor elektriciteit en aardgas desgevallend gecorrigeerd. Zo worden, bijvoorbeeld, de in de prijs van de leverancier opgenomen kosten van hernieuwbare energie of de aan de netbeheerders toegerekende kosten van de verplichtingen tot openbare dienstverlening buiten beschouwing gelaten en toegewezen aan de toeslagen.

Voor gas zijn de verschillen in prijs voor de eindafnemers minder groot tussen de landen, en de positie van de Belgische consument is grotendeels vergelijkbaar geworden met die van zijn burens. Zo blijkt dat de energiegcomponent in 2014 onder de invloed bleef van de in de variabeleprijscontracten gehanteerde indexering in België. Die factor heeft ook een rol gespeeld in Frankrijk, waar de gereguleerde tarieven voor de residentiële consumenten (deels) veranderen volgens een tariefformule die de bevoorradingskosten weergeeft die GDF-Suez elke maand opwaarts of neerwaarts aanpast, onder het toezicht van de regulator en het Ministerie (cf. voetnoot nr.11 – pagina 7). Het zij opgemerkt dat de goedkopere netkosten en de lagere energiekosten die Nederland als gasproducent geniet, de Nederlandse gebruikers niet ten goede komen, als gevolg van de hogere belastingen en andere heffingen die beogen energiebesparingen en de verlaging van de CO₂-emissies te bevorderen. Dit komt met name door de 'Regulerende Energiebelasting' die wordt toegepast op het verbruik van zowel elektriciteit als gas, maar waarvan de stijging sneller is voor gas. Zo is deze heffing in 2015 nagenoeg het dubbele van de belasting die op elektriciteit wordt toegepast, terwijl ze ook onderworpen is aan btw.

Grafiek 10 – Verloop van de aardgasrijzen aangerekend aan de huishoudens in België en in de drie buurlanden
(in €/kWh)

Bronnen: Eurostat en CREG.

4 Conclusies

Zoals in het verleden dient de beoordeling van het vangnetmechanisme in dit verslag omzichtig te worden geïnterpreteerd, met name gelet op een tekort aan precieze gegevens die ons in staat zouden stellen de respectieve effecten van het stelsel als zodanig af te zonderen van die van de toegenomen concurrentie en van het prijsverloop van de energetische grondstoffen.

In vergelijking met de vorige evaluaties kon de analyse voor 2014 evenwel worden gebaseerd op de effecten van een werking "op volle kracht" van dit mechanisme op de inflatie, aangezien zijn tenuitvoerlegging in januari 2013 werd afgerond. Voorheen had de periode van bevrozing van de prijzen en de maatregelen voor de activering van de concurrentie die van toepassing waren van april tot december 2012, merkbare resultaten in de HICP (geraamde vertraging met -0,2 procentpunt in 2012). In 2013 werd de energie-inflatie, onder impuls van de veralgemening van de gas- en elektriciteitsnoteringen als indexeringsparameters voor de variabeleprijcontracten en van de toegenomen concurrentie, snel neerwaarts beïnvloed. Ook de energiecomponenten van de variabeleprijcontracten voor gas en elektriciteit liepen respectievelijk met gemiddeld 12 en 11 % terug in 2013 (een combinatie van beursnoteringen die lager waren dan de prijzen geïndexeerd op de aardolieproducten en de aanpassing van het commercieel beleid door bepaalde leveranciers tegen de achtergrond van een scherpere concurrentie). In 2014 heeft de daling zich voortgezet met gemiddeld 11 en 22 %.

Bijgevolg is het verloop van de energiecomponent van gas en elektriciteit waarop het veiligheidsmechanisme inwerkt, in 2014 net als in 2013 negatief gebleven, zelfs na het eerste kwartaal tijdens hetwelk het effect van de forse verlagingen die in 2013 werden toegekend, was verdwenen. Dit verloop vloeit voornamelijk voort uit het profiel van de gas- en elektriciteitsnoteringen die voortaan gebruikt worden voor de driemaandelijke indexering van de variabeleprijcontracten. De marktdynamiek die in 2012-2013 had bijgedragen aan forse herverdelingen van marktaandelen tussen de leveranciers, is immers afgezwakt. Als gevolg hiervan is de bijdrage van de energiecomponent aan de totale inflatie eveneens negatief gebleven, en heeft deze bijgedragen aan het voor België gunstige inflatieverschil ten opzichte van de buurlanden in 2014, zowel voor gas als elektriciteit – de btw-verlaging op elektriciteit buiten beschouwing gelaten.

Uit een vergelijking van het verloop van deze component voor de historische leverancier volgens de oude en de nieuwe parameters blijkt dat de goedkeuring van de nieuwe indexeringsformules een neerwaarts effect heeft gesorteerd op zowel gas als elektriciteit. Het effect op de volatiliteit is daarentegen uiteenlopend, aangezien deze voor elektriciteit groter zou zijn geweest volgens de oude parameters, voornamelijk als gevolg van de ongebruikelijke onbeschikbaarheid van het Belgische kernenergiepark. Voor gas lijken de laatste waarnemingen daarentegen aan te tonen dat de nieuwe parameters hebben geleid tot een toename van de volatiliteit.

Het verloop van de inflatie werd in aanzienlijke mate beïnvloed door de maatregelen ter bevordering van de concurrentie (vooral in 2012-2013) en door de bepalingen van het mechanisme, die alle hebben bijgedragen tot de vermindering van het inflatieverschil met de buurlanden. Diezelfde elementen zullen blijven inwerken op het toekomstige verloop van de detailhandelsprijzen. De huidige bepalingen laten evenwel slechts weinig varianten toe (soortgelijke indexeringsformules) tussen leveranciers en contracten, en sluiten geen aanpassingen aan de tariefformules uit, die worden toegepast bij de invoering van nieuwe producten door de leveranciers, voor zover de parameters in overeenstemming blijven met het toegestane panel.

Zoals vermeld, vertonen de beursnoteringen voor gas en elektriciteit een vrij hoge volatiliteit. Het verloop op jaarbasis van de prijzen op de beurzen wordt logischerwijze doorberekend in de gas- en elektriciteitsstarieven volgens eenvoudige tariefformules, die de schommelingen van deze prijzen weerspiegelen, zoals nog werd vastgesteld in het tweede en derde kwartaal van 2014, toen de consumptieprijzen zakten – het effect van de btw-daling op elektriciteit in België buiten beschouwing gelaten –, wat gemiddeld genomen niet werd waargenomen in de buurlanden. Dezelfde effecten worden vastgesteld voor de gasprijzen.

Hoewel de volatiliteit tijdens de kwartalen mechanisch werd verminderd door de indexeringen te beperken tot één aan het begin van elk kwartaal, lijkt het mechanisme niet bij te dragen tot een daling van de intrinsieke volatiliteit van de gas- en elektriciteitsprijzen in België. Het verloop van die prijzen zou dus een vrij belangrijke invloed blijven uitoefenen op de schommelingen van de inflatie in België, hetzij opwaarts, hetzij neerwaarts. Aangezien die automatische indexering, zelfs op kwartaalbasis, uitsluitend in België van toepassing is, zou deze praktijk overigens een inflatieverschil met de buurlanden in de hand blijven werken, al dan niet in gunstige zin. Bij overigens gelijkblijvende omstandigheden (met name inzake nettarieven en belastingen en toeslagen), zal het verloop van de energiecomponent aldus dat van de groothandelsprijzen voor energie van naderbij volgen voor alle variabeleprijcontracten die op de Belgische markt worden aangeboden.

De elektriciteitsprijzen die aan de Belgische huishoudens worden aangerekend, na de btw-daling, benaderen de 20 eurocent/kWh van de Nederlandse huishoudens, maar zijn nog 22 % hoger dan de Franse prijzen. De elektriciteitsprijzen die in Duitsland worden gehanteerd (42 % hoger) worden gekenmerkt door de bijdrage van de huishoudens aan de financiering van de steun aan groene stroom. Voor gas zijn de prijsverschillen voor de eindverbruikers minder groot tussen de landen, en is de positie van de Belgische consument grotendeels vergelijkbaar geworden met die in de buurlanden, met uitzondering van de Nederlandse consumenten, als gevolg van belangrijke heffingen ter bevordering van energiebesparingen.

* *

*